

یاد و احترام به آیت اله حاج سید رضا زنجانی در سی و سومین سالگرد درگذشت او

هجدهم دیماه، سالگشت درگذشت راد مردی آزاده و دانشمندی فرزانه است که در این سالها قدر و منزلت او برای نسل امروز نا شناخته و نا گفته مانده است.

بی شک محال است که کسی نهضت پرافتخار ملی ایران را بدون نام آیت الله سید رضا زنجانی بشناسد. پیرامون سلف صالح و عالم ایشان، همچنین زندگانی علمی شان فرصتی دیگر باید که به آن پرداخته شود. در این نوشتار کوتاه بر آنیم تا نگاهی بسیار گذرا به یکی از حساس ترین مقاطع تاریخی کشورمان یعنی کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ و نقش آیت الله زنجانی در زنده نگاه داشتن آرمان های نهضت ملی، داشته باشیم.

در زمان ملی شدن صنعت نفت در بین روحانیان سه گرایش نسبت به این حادثه ی تاریخی وجود داشت:

الف) گرایش بی تفاوت و تا حدودی متاثر از تبلیغات محیط.

ب) گرایش مخالف که شامل روحانیان درباری و یا طرفدار دربار نظیر آیت الله سید محمد بهبهانی و آیت الله سید ابوالقاسم کاشانی که از ۲۳ آبان ۱۳۳۱ مخالفت خود را با نهضت ملی علنی ساخت می شود و می بینیم در غائله ی نهم اسفندماه و کودتای ۲۸ مرداد حمایت قاطع خود را از محمد رضا شاه اعلام می دارند.

ج) گرایش طرفداری و حتی پیشرو بودن در مبارزه های نهضت ملی و داشتن تعهد دینی و تقوای ملی در کنار هم. آیات عظام محمد تقی خوانساری، محلاتی، کلباسی و زنجانی از این زمره اند که البته نام آوران این گرایش بسیارند و نام این چند تن به عنوان نمونه بیان شده است.

آیت الله سید رضا زنجانی پس از کودتای ۲۸ مرداد که جو عمومی به سوی ناامیدی و احساس ناکامی و یاس و شکست می رفت، بنیاد نهضت مقاومت ملی را با شعار "نهضت ادامه دارد" برای استمرار بخشیدن به حرکت آزادی خواهانه و آرمان های مردم سالارانه، پی افکند و نیروهای متشکلت بیرون از زندان را گرد هم آورد و به سازماندهی، پرداخت و تشکیل پویا، منسجم، هدفمند و پرتوان به وجود آورد که درفش آزادی خواهی و ملی گرایی بر زمین نماند و خود نیز چون سر بازی دلاور و پاکبخته از پخش اعلامیه تا امور کلان تر تشکیل را بر عهده گرفت و در این راه طعم تلخ زندان محمد رضاشاهی را چشید. و زندگانی خود را در این راه نهاد تا جایی که باغ پدر خوایش را در زنجان به فروش رساند و پول آن را مصروف مبارزه ساخت.

با وجود حدت و شدت کودتاگران هیچگاه محافظه کاری پیشه نکرد و دست از حمایت از همراهان گرفتارش دور نداشت. مثلا پس از اعتصاب بازار در سالگرد سی ام تیرماه، آیت الله زنجانی در لشکر دوم زرهی به بند گرفتار می آید و در آنجا در می یابد که شهید نیکنام تاریخ ایران دکتر سید حسین فاطمی در همان زندان است. ایشان بی محابا با زندانی ای که در آستانه اعدام است به مکاتبه سری می پردازد و شاید قسمت هایی بسیار درخشان و پراهمیتی از تاریخ نهضت ملی ایران در همین نامه ها منعکس است. ایشان برای نجات او و تامین حوائجش در زندان و گرفتن وکیل تلاش های خستگی ناپذیری انجام می دهد دروغا که موثر نمی افتد. همچنین پس از درگذشت دکتر مصدق که به او عشق می ورزید، بر پیکر پاک

او در تبعیدگاه و در محاصره ی نیروهای نظامی، نماز میت به پا داشت. از سوی دیگر هنگامی که دولت کودتا و دربار بر آن بودند تا با ارائه ی حضور طرفدارانه ی کسانی چون بقایی، مکی، حائری زاده، مصطفی کاشانی، شمس قنات آبادی و آیت الله کاشانی در کنار و همراه ارکان قدرت، کودتای خود را، شورش مردم علیه مصدق و قیام ملی به نفع شاه نشان دهند. کوشش های روشنگرانه ی نهضت مقاومت ملی بود که توطئه ی ایشان را نقش بر آب کرد و مخالفت صریح و قاطع آیت الله زنجانی با دولت کودتا و محمد رضا شاه از عوامل موثری بود که هیچگاه چنین شعاری نتواند جایگاهی بیابد. پس از انقلاب ۵۷ اعتقاد ایشان بر نظارت روحانیت بود نه دخالت در اجراییات و چون به این مهم وقعی نهاده نشد از عرصه مبارزات کنار کشیدند و تنها در آغازین سال های انقلاب برای راهپیمایی بزرگداشت شهدای حماسه ی سی ام تیرماه یک بار از مردم دعوت کردند تا در میدان بهارستان گرد آیند که استقبال چشمگیری به عمل آمد.

دریغاکه جوان روز اجازه نداد تا چنان که شاید و باید به یاد و خاطره ی این بزرگ مرد در عرصه ی رسانه های کشور پرداخته شود.

و امروز نیز کاری در خور صورت نگرفته است. البته این یادمانها بر بلندای نام او نمی افزاید اما برای نسل امروز راهگشا و چاره گر خواهد بود چه به گفته ی مولوی "صحبت مردانت از مردا کند" یاد و راهش پایا و پویا باد.

یاد آوری پنج نکته به نمایندگان مجلس شورای اسلامی

۱) فراکسیون معمولا شامل افرادی با هدف یا اهداف مشترک است. پرسش این است که قید زبان ترکی چه هدفی را دنبال می کند؟ سیاسی که نیست چون در میان هم میهنان آذری مانند همه جای ایران گرایش های مختلف سیاسی دیده می شود. اجتماعی یا فرهنگی هم تفاوت خاصی با دیگر اقوام شریف این مرز و بوم ندارند. پس این فراکسیون دنبال چیست؟ چرا صریح اهداف خود را بیان نمی کند؟

۲) نماینده ی یک شهر برای کل کشور می تواند تقنین کند پس تمایز گویشی چه چیزی را دنبال می کند. یک نماینده ی کرد بلوچ آذری مازی خوزی گیلکی و ... همان قدر که به محل انتخاب خود متعهد است به دیگر نواحی ایران نیز متعهد است و برای سرنوشت آنان نقش ایفا می کند.

۳) پارلمان نهادی مدرن است و بر مبنای تحزب و عقاید افراد تشکیل می شود. حال کسانی که تحت لوای فهرست اصلاح طلبان و اعتدالیون به مجلس راه یافته اند چگونه هم دست اصولگرایانی که ظاهرا در موارد زیادی با آنها اختلاف نظر و عقیده دارند می شوند آیا تنها زبان و گویش می توانند باعث هم عقیدگی و هم مسلکی باشد؟

۴) کسی که نماینده ی مجلس است آیا نباید اندکی مطالعه ی تاریخی و اجتماعی داشته باشد؟ بسیاری از شخصیت های تاریخ پارلمان ایران آذری بوده اند اما هرگز در فعالیت اجتماعی برای منافع ملی بر مبنای قومیت و زبان محلی خود را متمایز نساخته اند. و اصلا مگر زبان قرار است محدود و محصور بماند که داخل و خارج فراکسیون باشد؟

۵) در شرایط کنونی منطقه چنین مانورهایی تهدید گر جدی منافع ملی است. مشکل ایران مشکل دموکراسی و قانون است که فراگیر است و محدود به یک گروه نیست. تنوع فرهنگی و تکثر اندیشه فراتر از گروه بندی ها راه خود را می گشاید و در تعامل و نه در تباین رخ می نماید.